

Toetsingskader voor ontwikkeling van
zon- en windparken in Olst-Wijhe

Opgesteld bij de Ruimtelijke visie Duurzame Energie

Auteur: P. van Bree

Olst-Wijhe, 14 september 2020

Zaaknummer: 5083-2017

Inhoud

1. Inleiding	3
1.1 Energieopgave Olst-Wijhe	3
1.2. Ruimtelijke visie duurzame energie en gebiedsateliers	3
2. Beoordelen van zon- en windinitiatieven.....	5
3. Te doorlopen proces zon- en windinitiatieven.....	7
3.1 Besluitvorming.....	7
3.2 Bouwstenen voor het omgevingsproces	7
3.2.1 Omgevingsadviesraad, bewonersplatform en grondeigenarenplatform.....	7
3.2.2 Belanghebbenden die het initiatief willen tegenhouden.....	8
3.3 Maatschappelijk Toetsingskader windontwikkeling	10
3.4 Maatschappelijk Toetsingskader zonontwikkeling.....	13
3.5 Bewonersparticipatie, co-creatie en planschade	15
3.6 Minimaal 51% lokaal eigenaarschap	16
3.7 Gemeentelijk duurzaamheidsfonds	16
4 Ontwerprichtlijnen, meekoppelkansen en technische kaders.....	17
4.1 Ontwikkeling zon	17
4.1.1 Landschap	17
4.1.2 Ontwerprichtlijnen	17
4.1.3 Meekoppelkansen	20
4.1.4 Richtlijnen technische kaders.....	20
4.1.5 Richtlijnen samengevat	22
4.2 Ontwikkeling wind.....	22
4.2.1 Landschap.....	22
4.2.2. Ontwerprichtlijnen	22
4.2.3 Meekoppelkansen	23
4.2.4 Technische kaders	24
4.2.5 Richtlijnen.....	24
5 Inrichtings- en beheerplan	25

1. Inleiding

De 'ruimtelijke visie duurzame energie Olst-Wijhe gaat in op het 'wat' (opgave om energieneutraal te worden) en het 'waar' (zoekgebieden zon en wind). Dit toetsingskader beschrijft hoe de gemeente Olst-Wijhe dit wil realiseren, samen met initiatiefnemers en inwoners. Met bijzondere aandacht voor omwonden van de te realiseren zon- en windinitiatieven.

Het 'hoe' omvat meer dan alleen de planologische juridische procedure die doorlopen moet worden, maar gaat in op de rolneming van de gemeente en haar inwoners. Ook inwoners kunnen verschillende rollen oppakken, als grondeigenaar, bewoner of actief in een energiecoöperatie of bewonersplatform.

Koepelorganisaties voor wind- (NWEA)¹ en zoninitiatieven (Holland Solar)² hebben gedragscodes afgesproken waar initiatiefnemers zich aan dienen te houden. In beide gedragscodes wordt aangegeven dat participatie een belangrijk uitgangspunt moet zijn. Een ander belangrijk aspect uit deze gedragscodes is de oprichting van een gebiedsfonds voor omwonenden.

De gemeente wil met deze toetsingskader aangeven wat voor haar essentiële onderdelen zijn voor een proces waarbij de omgeving op een goede en constructieve wijze wordt meegenomen bij grootschalige duurzame initiatieven. Het beschreven proces gaat verder dan beide gedragscodes aangeven, omdat de gemeente meer maatwerk voor haar inwoners wil dan nu beschreven is in de gedragscodes. Zo is het denkbaar dat omwonenden de voorkeur geven aan een kleiner gebiedsfonds, wanneer hiermee de mogelijkheid ontstaat dat bij exploitatie van het wind- of zonnepark er overlastbeperkende maatregelen worden doorgevoerd, die leiden tot een sterkere afname van mogelijke overlast dan alleen tot de wettelijk voorgeschreven norm. De gedragscodes beperken zich tot de wettelijke norm.

1.1 Energieopgave Olst-Wijhe

Om in 2050 volledig energieneutraal te zijn, is een opwek van 210 GWh nodig. Om een realistische eerste stap te zetten op basis van deze elektriciteitsgegevens is teruggerekend vanaf 210 GWh in 2050. Hierbij wordt in ieder geval ingezet op zon op dak, waarmee 40 GWh kan worden gerealiseerd. Inwoners gaven tijdens de gebiedsdialogen ook aan dat dit prioriteit dient te hebben voor de gemeente. Daarnaast is de verwachting 10 GWh te realiseren met de zonprojecten Noordmanshoek en IJssellandschap. Zoals hierboven aangegeven blijft daarmee een opgave van 160 GWh over. Deze dient tot 2050 grootschalig opgewekt te worden.

Verdelen we dat over 30 jaar en richten we ons op 2030, dan is 54 GWh grootschalige opwek in deze periode de doelstelling. De opgave ná 2030 is dan ook nog te overzien. Daar komt 40GWh zon op dak, gedeeld door 3 (decennia) bij: 13 GWh. In de periode 2020 – 2030 is de totale opgave daarmee 67 GWh. Omdat het realiseren van zon- en windprojecten gemiddeld van start tot operationaliteit zo'n 5 jaar duren, betekent dit dat in 2025 projecten voltooid of geïnitieerd moeten zijn ter waarde van 67 GWh. Dit en de afstemming met de Regionale Energiestrategie, bepaalt de planning waaraan we met dit Toetsingskader willen bijdragen.

1.2. Ruimtelijke visie duurzame energie en gebiedsateliers

Voor Olst-Wijhe is slechts een beperkt aandeel van de potentiële duurzame bronnen relevant. Waterkracht en diepe geothermie zijn niet mogelijk. Wat overblijft en wat al toegepast wordt, is besparen door isolatie, zon op dak, biomassa (verbranding of gas). Maar de monitor laat zien dat dit

¹ <https://nwea.nl/gedragscode-wind-op-land/>

² <https://hollandsolar.nl/gedragscodezonopland>

nog onvoldoende wordt toegepast om bij te dragen aan het behalen van de doelstellingen 20% groene energie en CO²-reductie in 2020 (gemeentelijke doelstelling uit 2016) en de komende ambitie tot 2030. Willen we grote stappen maken dan moeten we onderzoeken welke grootschalige vormen van energie mogelijk zijn. Dan zijn grootschalige zon en wind de meest efficiënte vormen van duurzame energie-opwek die toegepast worden, waarbij je de meeste groene energie per geïnvesteerde euro krijgt.

In de 'Ruimtelijke visie duurzame energie' is onderzocht waar het zon en wind mogelijk is in de gemeente (harde belemmeringen, toetsingskader). Het heeft weinig zin om het gehele grondgebied te onderzoeken als er maar beperkte ruimte is. Zon is op veel plekken mogelijk en voor windmolenparken zijn vijf onderzoeksgebieden naar voren gekomen. Deze zijn betrokken bij de planMER om milieueffecten mee te kunnen nemen in de gesprekken met onze inwoners. Dit tijdens de gebiedsateliers.

De deelnemers aan deze gebiedsateliers geven aan de volgende financieel participatieve voorwaarden graag terug te zien bij duurzame energieprojecten in Olst-Wijhe:

- Houd als gemeente de regie op de ruimtelijke procedure en projectontwikkeling;
- Zorg voor maximale (financiële) participatie in projecten;
- Houd indien mogelijk investeringen en opbrengsten binnen de gemeente;
- Investeer met de opbrengsten in duurzaamheid of publieke voorzieningen;
- Gebruik de opbrengsten van projecten om landschap en natuur te versterken;
- Zorg voor sluitende juridische verankering van financiële participatie;
- Investeer bij de ontwikkeling van projecten in adequate communicatie, ook naar inwoners van buurgemeenten;
- Koppel de ontwikkeling van duurzame energieprojecten aan de routekaart energie-neutrale kernen.

Het beschreven proces in dit toetsingskader houdt rekening met bovenstaande punten.

2. Beoordelen van zon- en windinitiatieven

Plannen voor zon en windinitiatieven worden expliciet getoetst op het doorgelopen proces en de inhoud. Het proces wordt nader beschreven in hoofdstuk 3. De inhoud bestaat onder andere uit de ruimtelijke onderbouwing, de landschappelijke inpassing en uit de maatschappelijke meerwaarde. Een uitwerking van de landschappelijke inpassing is te vinden in hoofdstuk 4.

Proces

Het betrekken van omwonenden en belanghebbenden

- Wijze waarop rekening is gehouden met omwonenden en het beperken van hinder.
- Wijze waarop bewoners en andere belanghebbenden (vroegtijdig) zijn betrokken en hoe in het plan is omgegaan met de wensen van de omgeving.
- Wijze waarop lokaal zeggenschap en mede-eigenaarschap bij de ontwikkeling en exploitatie zijn georganiseerd en geborgd.
- Voorwaarde bij lokaal eigenaarschap is dat de georganiseerde bewoners in de ontwikkeling financieel en organisatorisch volwaardig bijdragen. In veel gevallen kan dit worden bereikt met een coöperatieve organisatievorm. Coöperatie Goed Veur Mekare, de coöperatie Wesepe i.o, of coöperatie Elshof kan hierin mogelijk adviseren en/of namens de bewoners participeren.
- Wijze waarop de omgeving profiteert (financieel en niet-financieel) van het zon- of windpark.

Inhoud

Goede ruimtelijke en landschappelijke inpassing

Hierbij spelen onder meer de volgende vragen:

- Worden de cultuurhistorische onderlegger en de aanwezige landschapswaarden en kenmerken gerespecteerd en versterkt? Worden ruimtelijke belangen van direct aanwonenden voldoende meegewogen?
- Wat is het effect op flora en fauna?
- Wordt meerwaarde geboden op andere terreinen, bijvoorbeeld voor waterbeheer, natuurontwikkeling, recreatief of agrarisch medegebruik?
- Worden de belangen van direct omwonenden, belangenorganisaties en andere overheden (bijvoorbeeld waterschap of provincie, e.d.) voldoende meegewogen?
- In het geval van planologische aanpassing, is er rekening gehouden met het kostenverhaal (overeenkomst met de gemeente)?
- Wat is de mate van meervoudig ruimtegebruik?
- Wat zijn de effecten op de bodem, bijvoorbeeld door de uitstoot van stikstof?
- Hoe is de veiligheid voor de omgeving geborgd?

Maatschappelijke meerwaarde

De maatschappelijke meerwaarde wordt getoetst op:

- Bijdrage aan maatschappelijke doelen (energietransitie en sociale kwaliteit, maar ook lokaal bedrijfsleven).
- Financiële mogelijkheden en maatschappelijke meerwaarde voor de buurt.
- Worden de belangen van direct omwonenden, belangenorganisaties en andere overheden (bijvoorbeeld waterschap of provincie, e.d.) voldoende meegewogen?

Tijdelijkheid

Innovaties zullen in de toekomst zeker nieuwe oplossingen gaan bieden, maar tot dat op een grote schaal beschikbaar is, zullen we een periode moeten overbruggen. Als gemeente Olst-Wijhe willen we alleen meewerken aan de realisatie van zonneparken en windmolens met een

omgevingsvergunning op grond van artikel 2.12 lid 1 onder a onder 3 van de Wabo. Oftewel de omgevingsvergunning met uitgebreide procedure. Met deze omgevingsvergunning wordt afgeweken van de regels van het bestemmingsplan. De bestemming zelf blijft gehandhaafd. Om verzekerd te zijn dat zonneparken en windmolens op termijn ontmanteld worden, wordt er in een anterieure overeenkomst tussen gemeenten en initiatiefnemer vastgelegd dat zon- en windparken na verloop van tijd worden afgebroken. Voor zonneparken geldt een maximale termijn van 25 jaar en voor windmolens een maximale termijn van de economische levensduur van de windmolen (20 jaar) plus vijf jaar.

3. Te doorlopen proces zon- en windinitiatieven

3.1 Besluitvorming

Het proces van initiatief tot vergunning is een dynamisch proces voor gemeente, omwonende en initiatiefnemer. In dit proces zijn twee delen te onderscheiden die met elkaar samenhangen, namelijk het participatieproces met de omgeving (beschreven in paragrafen 3.3 en 3.4) en het meer formele proces van besluitvorming bij de overheid (procedure voor de omgevingsvergunning). Het participatieproces is er vooral voor bedoeld om met initiatiefnemer, omgeving (bewoners, belangengroepen, e.d.) en gemeente tot een zoveel mogelijk gezamenlijk gedragen plan te komen. Het college en de raad van Olst-Wijhe hechten veel waarde aan een goed doorlopen proces met de omgeving. De gemeente neemt hierin dan ook verantwoordelijkheid door zelf betrokken te zijn en afspraken te maken met initiatiefnemers hiervoor.

Daarnaast speelt voor de gemeente het publiekrechtelijk proces van het verlenen van de benodigde omgevingsvergunning. Deze twee processen kunnen door elkaar lopen en het is belangrijk om telkens duidelijk te hebben in welk stadium het proces zich bevindt. Voor omwonenden betekent dit dat zij gebruik kunnen maken van hun wettelijk recht om een initiatief proberen tegen te houden (proces omgevingsvergunning) en tegelijkertijd ook meedenken met het initiatief om mogelijk overlast te minimaliseren, voor het geval het initiatief er wel komt (participatieproces).

3.2 Bouwstenen voor het omgevingsproces

Een proces waarbij alle stakeholders, van omwonenden tot belangenorganisaties, eerlijk vertegenwoordigd zijn bestaat uit een aantal bouwstenen. Deze bouwstenen worden hieronder toelicht.

3.2.1 Omgevingsadviesraad, bewonersplatform en grondeigenarenplatform

Omgevingsadviesraad

De gemeente organiseert dat er een Omgevingsadviesraad wordt opgezet rondom het zon- of windproject. In deze Omgevingsadviesraad zitten partijen die belanghebbende zijn. Gezamenlijk adviseren zij de initiatiefnemer en stellen een advies op voor de gemeenteraad wanneer de omgevingsvergunning wordt aangevraagd door de initiatiefnemer. In de linkerkolom op pagina 9 is beschreven wat de Omgevingsadviesraad behelst en wie kunnen deelnemen. De deelnemers kunnen per project verschillen. De voorzitter van de Omgevingsadviesraad wordt gekozen door de deelnemers.

Bewonersplatform

Een belangrijke partner in de Omgevingsadviesraad is het Bewonersplatform. Het Bewonersplatform bestaat uit omwonenden van het beoogde zon- of windpark. In de rechterkolom op pagina 9 staat beschreven hoe zo'n Bewonersplatform er uit ziet. Om de Omgevingsadviesraad werkbaar te houden, zitten er twee bewoners als afvaardiging van het Bewonersplatform in. Zij kiezen zelf wie dit zijn.

Omdat bewoners geen professionals zijn, is het wenselijk dat zij begeleid worden door een onafhankelijke adviseur, met verstand van zon- of windontwikkeling. Indien het college daartoe aanleiding ziet, kan het college besluiten deze adviseur in te zetten voor het participatieproces in de planvorming. Bewoners worden zo geholpen om op een gelijk kennisniveau te komen als de professionele partijen die betrokken zijn.

Grondeigenarenplatform

Grondeigenaren spelen een belangrijke rol in de energietransitie, omdat grootschalige opwek van zon en wind een bepaald ruimtebeslag kent. In de aanpak rondom het Maatschappelijk Toetsingskader, dat in paragrafen 3.3. en 3.4 beschreven staat, kan het voorkomen dat er nog geen exacte locaties bekend zijn waar de ontwikkeling zal plaatsvinden.

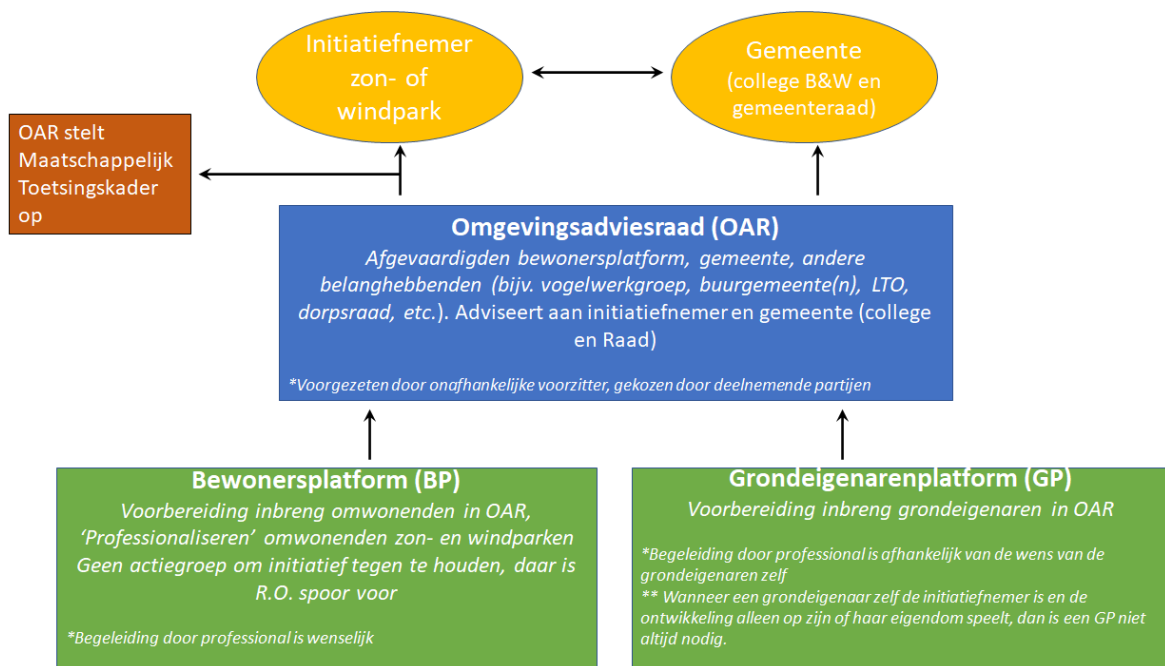
Omdat er dan sprake kan zijn van verschillende grondeigenaren, raadt de gemeente hen aan zich ook te verenigen. Net als bij het bewonersplatform, nemen er vanuit een grondeigenarenplatform twee personen deel aan de Omgevingsadviesraad.

De pacht van grond aan de exploitanten van zon- of windprojecten is een inkomstenbron. Vaak voor zo'n 15 tot 20 jaar. Wanneer de grondeigenaren zich willen laten begeleiden door een externe professional dan is dat uiteraard mogelijk. Het gaat hierbij om een investering die zij zelf dienen te bekostigen.

3.2.2 Belanghebbenden die het initiatief willen tegenhouden

Belanghebbenden hebben het wettelijke recht om initiatieven proberen tegen te houden. Dit kan door zienswijzen in te dienen tegen de gepubliceerde conceptplannen (omgevingsvergunning) en door tegen het uiteindelijke besluit van college en raad beroep aan te tekenen bij de Raad van State.

Deelname aan de omgevingsadviesraad, bewonersplatform of grondeigenarenplatform betekent niet dat belanghebbenden af zien van de mogelijkheid tot bezwaar en beroep. Zij kunnen hiervoor bijvoorbeeld ook een actiegroep oprichten.

Figuur 1: Opzet omgevingsproces zon- en windontwikkeling Olst-Wijhe

Voorbeeld van een mogelijke opzet OmgevingsAdviesRaad en BewonersPlatform*

OmgevingsAdviesRaad (OAR)	Bewonersplatform (BP)
<p><u>Doel:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Doordenken en adviseren over: <ul style="list-style-type: none"> ○ Beperken/voorkomen overlast omgeving ○ Landschappelijke inpassing (rekening houdend met beleid gemeente en provincie rondom ruimtelijke kwaliteit) ○ Wijze waarop financiële participatie mogelijk is ○ Afspraken over zeggenschap en verantwoordelijkheden tijdens exploitatiefase ○ Spelregels en structuur omgevingsfonds: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Of collectief ▪ Of individueel • Afspraken worden vastgelegd in omgevingscontract • Organiseren en beheren omgevingsfonds • Toezien op naleven afspraken gebiedscontract <p><u>Status:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • OAR geeft op basis van integrale afweging een onderbouwd advies aan initiatiefnemer en gemeenteraad • Advies wordt zeer serieus genomen en tussenresultaten worden door initiatiefnemer binnen hun bestuur afgestemd. <p><u>Leden OAR:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Mogelijke vertegenwoordigers van belanghebbenden-groepen: <ul style="list-style-type: none"> ○ Bewonersplatform ○ Mogelijke actiegroep ○ Dorpsraad (of vergelijkbaar) ○ Vogelwerkgroep (of vergelijkbaar) ○ Gemeente Olst-Wijhe ○ Buurgemeente(n) ○ Waterschap ○ Initiatiefnemer • Onafhankelijk voorzitter (gekozen door leden OAR) <p><u>Externe expertise:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ondersteuning bewonersvertegenwoordiging tussen professionele partijen • Duiden van informatie • Inbrengen voorbeelden/mogelijkheden vanuit zon- of windprojecten elders • Adviseren in processturing/-bewaking <p><u>Rol andere ervarings-/inhoudelijk deskundigen:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Afhankelijk van agenda OAR, kunnen andere deskundigen worden ingezet op specifieke thema's <p><u>Vergaderfrequentie:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Veelal maandelijks 	<p><u>Doel:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • “professionaliseren” van omwonenden zon- en windparken • Duiden van procedure en inhoud stukken aan bewoners • Onafhankelijke check/duiding van feiten • Kennisuitwisseling met achterban via bewonersplatform • Uiten van zorgen en bedenkingen • Voorbereiden • Aanspreekpunt bewoners voor initiatiefnemers <p><u>Status:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • BP is niet formele vertegenwoordiger directe omgeving • BP is constructief kritisch om belangen bewoners bij realisatie windpark te borgen. BP is geen actieclub met als doel het initiatief tegen te houden. Daarvoor is het planologische spoor mogelijk, waarbij de omgeving ervoor kan kiezen zich te verenigen in een actiegroep. • In BP wordt bewonersinbreng voor OAR voorbereid. <p><u>Leden BP:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Directe omwonenden op persoonlijke titel (afstand nader te bepalen). • Bewoners met constructief kritische houding • Gewenste omvang groep: 10-15 bewoners • Voorzitter bij voorkeur een van de leden • 1-2 leden zijn bewonersvertegenwoordiger in OAR <p><u>Externe expertise:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Duiden van informatie • Inbrengen voorbeelden/mogelijkheden vanuit windprojecten elders • Adviseren bewoners voor inbreng in OAR en processturing/-bewaking <p><u>Vergaderfrequentie:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Maandelijks voorafgaand/ter voorbereiding van OAR • Min. 2 BP-bijeenkomsten voor 1^e OAR-bijeenkomst

* Een **grondeigenarenplatform** lijkt sterk op een bewonersplatform in opzet en doelstellingen en is daarom niet apart beschreven.

Een goed voorbeeld van afspraken die gemaakt zijn tussen omgeving en initiatiefnemer, met input vanuit een omgevingsadviesraad is te vinden op: <https://www.nijhiddumhouw.nl/omgevingsraad/>³

3.3 Maatschappelijk Toetsingskader windontwikkeling

De gemeente Olst-Wijhe hecht veel waarde aan een goed omgevingsproces, waarin omwonenden (en andere stakeholders) ook echt een stem hebben. De gemeente biedt de stakeholders in de vijf zoekgebieden wind uit de Ruimtelijke Visie Duurzame Energie een proces aan, om per gebied te komen tot een Maatschappelijk Toetsingskader. De proceskosten hiervoor worden door de gemeente voorgeschoten tot er een concrete ontwikkeling is. Om de doelstelling van 67 GWh tot 2030 te halen, is het niet nodig om wind in alle vijf de zoekgebieden te realiseren. Op basis van de reacties uit de gebieden, selecteert de gemeente die zoekgebieden waar een Maatschappelijk Toetsingskader het meest tot haar recht komt. Dit wil niet zeggen dat andere gebieden in een later stadium hier geen gebruik meer van kunnen maken, bijvoorbeeld rond 2030.

Wat is een Maatschappelijk Toetsingskader windenergie

Nog voor een initiatiefnemer zich bij de gemeente meldt voor een grootschalig windenergieproject, hebben de belangrijkste stakeholders in de het gebied waar windontwikkeling mogelijk is samen reeds een kader bepaald waarbinnen het initiatief moet passen. Dit kader gaat bijvoorbeeld over: inspraak van de omgeving in het ontwikkelproces, voorkomen of minimaliseren van hinder, verdeling van lusten en lasten, e.d. Daarbij geldt dat de 'Ruimtelijke visie duurzame energie Olst-Wijhe' voor windontwikkeling al twee kaders meegeeft:

- Windontwikkeling is alleen mogelijk in de vijf onderzoeksgebieden wind;
- Windontwikkeling is alleen toegestaan in een lijnopstelling van minimaal drie turbines, aansluitend bij bestaande landschappelijke structuren.

Het initiatief dat het beste aansluit bij dit kader, of mogelijk als beter wordt gezien door de stakeholders, kan de ruimtelijke procedure starten die nodig is voor de windontwikkeling. Om uiteindelijk bij het verzoek om verlening van de omgevingsvergunning uit te komen.

De gemeente verleent zagezegd planologische medewerking aan het initiatief dat door de stakeholders wordt geselecteerd. Een Omgevingsadviesraad (met daarbij het Bewonersplatform en Grondeigenarenplatform) blijft actief betrokken bij de verdere planrealisatie. Planologische medewerking is nog geen vergunningverlening. Deze bevoegdheid ligt bij de gemeenteraad en speelt pas wanneer het initiatief concreet is en de benodigde (milieu)onderzoeken zijn uitgevoerd. De mogelijkheid voor belanghebbenden om zienswijzen in te dienen en beroep aan te tekenen tegen deze vergunningverlening blijft. Dit is immers een wettelijk recht.

Maatschappelijke tender en grondposities

Door de energietransitie zal de omgeving die we nu kennen veranderen. Deze verandering raakt niet alleen bewoners in de directe omgeving van de plannen, maar ook recreanten, ondernemers en uiteraard ook flora en fauna. Toch is de energietransitie noodzakelijk om de menselijke impact op klimaatverandering te verminderen en biedt de komst van wind- en zonneparken ook kansen. Kansen om de ontwikkeling als een gebiedsontwikkeling aan te pakken en de financiële revenuen in de eigen omgeving te houden.

³ Mocht de link niet werken, Google dan Nijhiddumhouw en omgevingsadviesraad

Om dit zo maximaal mogelijk voor elkaar te krijgen, is het cruciaal dat bewoners ook echt een stem krijgen bij de ontwikkeling van duurzame energieprojecten. Het concept van een Maatschappelijk Toetsingskader biedt deze mogelijkheid nog voordat er afspraken liggen tussen een ontwikkelaar en een grondeigenaar. De Omgevingsadviesraad kan ervoor kiezen om het Maatschappelijk Toetsingskader actief aan de markt aan te bieden voor ontwikkeling. Dit heet een maatschappelijke tender.

Mochten er al afspraken zijn tussen een grondeigenaar en een ontwikkelaar, dan kan deze ontwikkelaar uiteraard meedoen aan de maatschappelijke tender (zie figuur 2), maar is het niet zeker of hij ook het beste bod doet. Wordt er een andere partij gekozen, dan weet de grondeigenaar ook dat zijn huidige overeenkomst met de ontwikkelaar niet uitgevoerd kan worden, omdat de gemeente geen planologische medewerking zal verlenen.

Wie

Het komen tot een Maatschappelijke Toetsingskader vraagt een flinke inspanning van alle betrokken stakeholders. Dat zijn niet alleen omwonenden, maar ook grondeigenaren, een energiecoöperatie, belangenorganisaties en de gemeente. Samen vormen zij de Omgevingsadviesraad.

Voorkomen dan wel minimaliseren van hinder

De gemeenteraad van Olst-Wijhe vindt het belangrijk dat hinder voor omwonenden zoveel als mogelijk wordt voorkomen, dan wel vermindert. Er gelden reeds wettelijk normen voor bijvoorbeeld geluid en slagschaduw. De gemeenteraad zal bij de vergunningverlening dan ook toetsen of het voorkomen dan wel minimaliseren van hinder goed onderzocht is tijdens het ontwikkelproces en of de uiteindelijke keuzes hierbij in het advies van de Omgevingsadviesraad goed onderbouwd zijn.

Het hanteren van een strengere geluidsnorm dan de wettelijke norm (47dB Lden) is denkbaar. Maar dit heeft ook grote invloed op de businesscase van het project. Hierdoor is er ook minder rendement mogelijk voor de omgeving. Het onderwerp van voorkomen of minimaliseren van hinder dient daarom ook nadrukkelijk besproken en afgewogen te worden in de Omgevingsadviesraad.

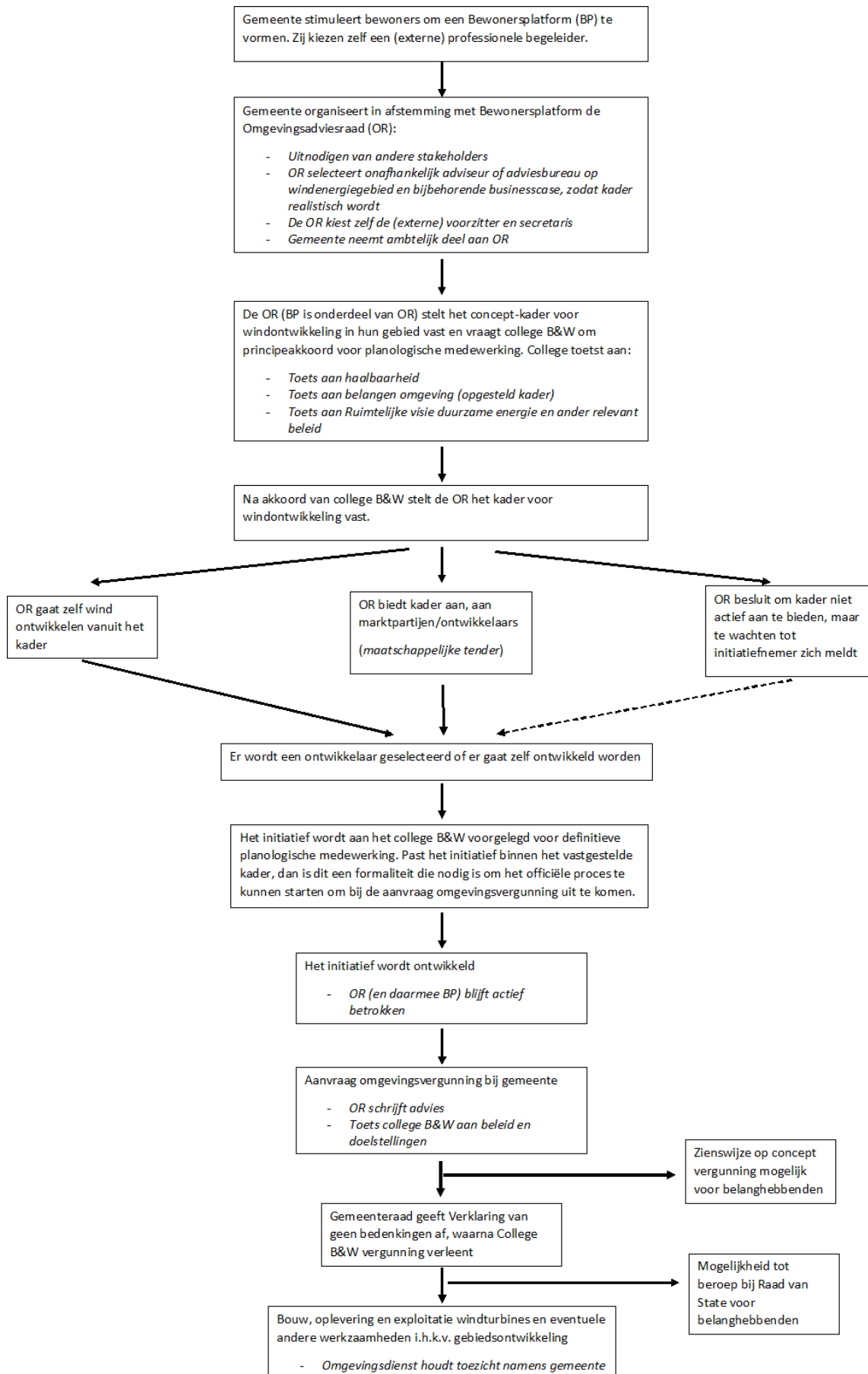
Hoe

Het stroomdiagram op figuur 2 geeft weer hoe het proces van het Maatschappelijk Toetsingskader verloopt. Een maatschappelijke tender kan hier onderdeel van zijn, afhankelijk van de keuze die de Omgevingsraad maakt.

Om er zeker van te zijn dat het proces van het Maatschappelijke Toetsingskader in de geïnteresseerde gebieden ingezet wordt zoals het bedoeld is (omwonenden en andere stakeholders echt een stem geven in de ontwikkeling), toetst het College van B&W eenmalig aan de voorkant op de volgende aspecten, voor het proces kan beginnen:

- Eerlijke afspiegeling van bewoners uit het betreffende wind onderzoeksgebied. Dit om te voorkomen dat iemand met ook een zakelijk belang, ook als bewoner deelneemt bijvoorbeeld;
- Dat het proces van het Maatschappelijk Toetsingskader inzet op een gebiedsontwikkeling, dus meer is dan alleen het plaatsen van windturbines. Gebiedsontwikkeling kan bestaan uit sociale, landschappelijke en/of maatschappelijke doelen die mee worden genomen.

In die gebieden waar windontwikkeling tot uitvoering komt, maken de gemeente en initiatiefnemers/ontwikkelaar(s) afspraken over terugbetaling van de proceskosten voor de Maatschappelijke Toetsingskader in een anterieure overeenkomst.

Figuur 2: Stroomdiagram Maatschappelijk Toetsingskader windontwikkeling Olst-Wijhe

3.4 Maatschappelijk Toetsingskader zonontwikkeling

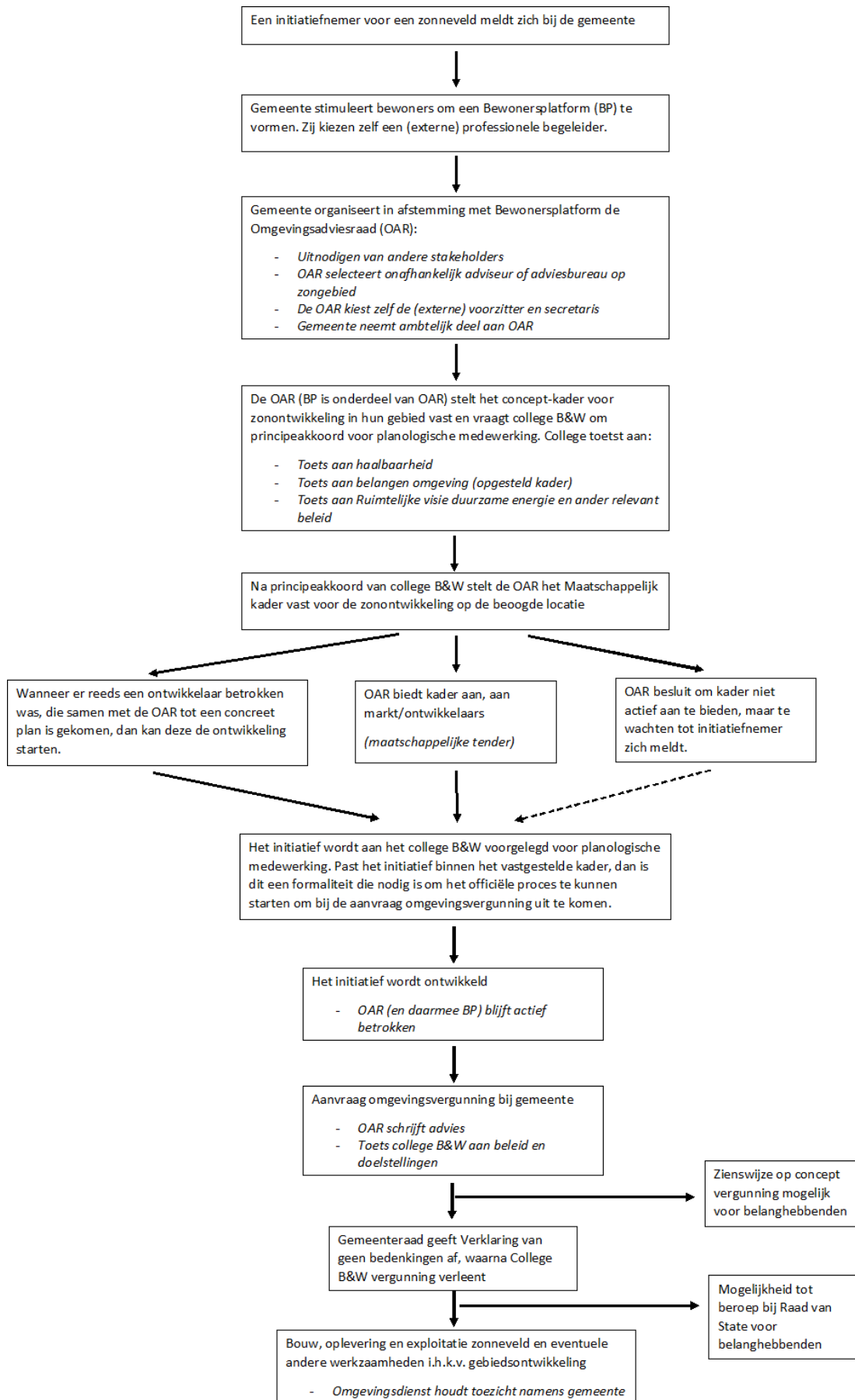
Ook bij de ontwikkeling van zonnevelden, vindt de gemeente Olst-Wijhe inbreng en inspraak vanuit de omgeving belangrijk. In tegenstelling tot de meer afgebakende onderzoeksgebieden wind, kan zonontwikkeling in een veel groter gebied in de gemeente. Het is daarom aan de voorkant niet aan te geven wie de belanghebbenden zijn om vooraf een Maatschappelijke Toetsingskader te kunnen vaststellen.

Een omgevingsproces voor grootschalige ontwikkeling van zonneparken start bij een initiatiefnemer die zich meldt bij de gemeente. Dit kan een ontwikkelaar zijn, maar ook een grondeigenaar, een energiecoöperatie, een stichting, een particulier, etc. Vanaf dat moment neemt de gemeente het initiatief om een Omgevingsadviesraad op te zetten, met een Bewonersplatform en wanneer relevant een Grondeigenarenplatform.

Er gelden wel (ontwerp)richtlijnen en technische kaders voor alle zon-initiatieven. Deze zijn in dit document opgenomen in hoofdstuk 4. Hiervan kan alleen worden afgeweken, wanneer dit wordt onderbouwd wordt in het advies van de Omgevingsadviesraad. Dit advies is het Maatschappelijk Toetsingskader.

Onderwerpen die ook in het Maatschappelijk Toetsingskader behandeld kunnen worden zijn: inspraak van de omgeving in het ontwikkelproces, omvang van het initiatief, voorkomen of minimaliseren van hinder, verdeling van lusten en lasten, e.d.

Het stroomdiagram in figuur 3 laat zien hoe het proces voor grootschalige zonontwikkeling verloopt in Olst-Wijhe. Het belangrijkste verschil met het omgevingsproces bij windenergie, is dat er voor zon vanaf het begin van de ontwikkeling een initiatiefnemer is. In de praktijk zal dit vaak een ontwikkelaar samen met een grondeigenaar zijn. Stakeholders in een bepaald gebied mogen uiteraard ook samen een proces opstarten om gezamenlijk tot een Maatschappelijk Toetsingskader te komen, zonder ontwikkelaar. De gemeente schiet de kosten voor het gebiedsproces bij zonontwikkeling niet voor, omdat een initiatiefnemer bekend is.

Figuur 3: Stroomdiagram Maatschappelijk Toetsingskader zonontwikkeling Olst-Wijhe

3.5 Bewonersparticipatie, co-creatie en planschade

Voor acceptatie is het essentieel dat bij participatie expliciet aandacht is voor een begrijpelijke en afgewogen locatiekeuze, een goede landschappelijke inpassing, het beperken van hinder en overlast, zeggenschap en lokaal mede-eigenaarschap. Participatie is niet dat een partij gelijk krijgt, maar dat de belangen goed afgewogen kunnen worden.

Acceptatie staat los van eventuele planschade. Dit is een bij wet geregeld recht. Los van onderstaande mogelijkheden blijft dit recht bestaan, tenzij initiatiefnemers en omwonenden op een andere wijze tot overeenstemming komen en hiervoor tekenen.

We onderscheiden 3 vormen van participatie, die in het participatieproces, zoals beschreven in paragraaf 3.2, met omwonenden worden ingevuld:

- Gebiedsparticipatie, meedenken in de verkennende fase
- Procesparticipatie, meedenken in de ontwikkelfase
- Projectparticipatie, meedoen in de exploitatiefase

Gebiedsparticipatie; meedenken in de verkennende fase

De klimaatdoelstelling en energietransitie-opgaven zijn niet vrijblijvend. De hele gemeenschap zal een bijdrage moeten leveren aan grootschalige opwek van duurzame energie. De wijze waarop is afhankelijk van de lokale mogelijkheden en de landschappelijke en ruimtelijke context.

Regionale EnergieStrategie

In de Regionale Energie Strategie (RES) wordt op hoofdlijnen uitwerking gegeven aan de noodzakelijke mix van maatregelen en de locatiekeuzes. Onderdeel van het opstellen van de RES is de gebiedsdialog. In het gebied waar Olst-Wijhe in valt (West-Overijssel) wordt dit nog nader uitgewerkt. Doel is om op gebiedsniveau te spreken met bewoners, ondernemers, belangengroepen enz. Door met elkaar het gesprek aan te gaan over de opgave en de verschillende scenario's ontstaat begrip en acceptatie bij bewoners dat het landschap door de energietransitie verandert. Bewoners kunnen meedenken waar en onder welke voorwaarden. In de gemeente Olst-Wijhe is hier al op vooruitgelopen binnen het proces van de Energievisie, waar belanghebbenden reeds betrokken zijn.

Procesparticipatie; mee ontwerpen in de ontwikkelfase

Er kunnen geen zon- of windparken worden gerealiseerd zonder procesparticipatie bij de ontwikkeling. Procesparticipatie van de directe omgeving in de ontwikkelfase is een voorwaarde voor vergunningverlening, dit is vastgelegd in de Visie duurzame energie en dit Toetsingskader. De initiatiefnemer is verantwoordelijk voor het organiseren hiervan (conform de stappen benoemd in 3.2.2). De gemeente Olst-Wijhe vindt de energietransitie zo belangrijk dat wij samen met de initiatiefnemer dit proces oppakken. Hierbij gaat het ook om het beperken van hinder voor de omgeving tijdens realisatie.

Projectparticipatie; meedoen in de exploitatiefase

Met projectparticipatie kunnen omwonenden daadwerkelijk (financieel) participeren en profiteren in de exploitatiefase van het zon- of windpark. Daarmee blijft een deel van de winst in het gebied.

Projectparticipatie kan bestaan uit:

- Een omgevingsfonds voor de directe omgeving die jaarlijks wordt gevoed met een deel van de winst. Bewoners bepalen zelf waar dit fonds voor wordt benut;

- Meefinancieren door de aanschaf van certificaten, aandelen o.i.d. waarmee kan worden geprofiteerd van de winst;
- Een bewonersregeling met direct omwonenden zonder dat zij zelf hoeven te investeren. Gedacht kan worden aan bijvoorbeeld een financiële vergoeding, een aandeel in het park of korting op de stroomrekening of zonnepanelen op eigen dak;
- Het op enige wijze compenseren van de effecten van een zonneveld op de kwaliteit van de woonomgeving.

3.6 Minimaal 51% lokaal eigenaarschap

In de Energievisie is hierbij de voorwaarde gesteld dat inwoners en bedrijven bij voorkeur 100% eigenaar zijn van een zonnepark of windpark, maar op zijn minst voor 51%. Daarbij is eigenaarschap niet hetzelfde als zeggenschap. Dit kan per initiatief anders geregeld worden. Het is onwenselijk en onwerkbaar dat operationele beslissingen binnen een initiatief, alleen uitgevoerd kunnen worden wanneer de meerderheid van alle eigenaren akkoord is.

Wanneer er sprake is van georganiseerd mede-eigenaarschap via bijvoorbeeld een coöperatie, moet deze coöperatie naar rato ook zorgen voor de financiering van het zon- of windpark. In ruil voor het eigenaarschap deelt de coöperatie, naar rato ook van de winst. Een energiecoöperatie, zoals bijvoorbeeld Goed Veer Mekare, kan namens de bewoners het mede-eigenaarschap organiseren. De benodigde financiën zijn bijvoorbeeld via de uitgifte van obligaties of aandelen bijeen te brengen. Het percentage eigen inbreng wordt los gezien van bankfinanciering. Van een initiatiefnemer wordt verlangd dat hij kan aantonen dat minimaal deze 51% wordt bereikt.

Rekenvoorbeeld met betrekking tot deze 51%.

Stel dat de ontwikkeling van een zonnepark 8 miljoen euro aan investering kost (bouw- en ontwikkelfase). Na het verkrijgen van de omgevingsvergunning en SDE++ subsidie, wordt veelal een groot deel van de financiering verkregen bij een bank. Het gaat hierbij vaak om 80% van het benodigde kapitaal (6,4 miljoen euro). De bank vereist vaak 20% inbreng van eigen kapitaal door de coöperatie (omgeving) en/of de ontwikkelaar. Van de resterende 1,6 miljoen euro dient minimaal 51% door de coöperatie (of de omgeving in een andere constructie) te worden opgebracht (816.000 euro).

3.7 Gemeentelijk duurzaamheidsfonds

Het college is zich bewust van het feit dat de energietransitie, met de mogelijke komst van zon- en windparken, niet is afgerond. De trias-energetica strategie laat zien dat het beperken van de energievraag het meest wenselijk is en daarna pas de opwek van energie door duurzame bronnen. In de praktijk zal aan beide gewerkt moeten worden. Zo zal bijvoorbeeld het verder isoleren van (particuliere) woningen, bedrijfspanden, e.d. de komende jaren door blijven gaan naast de ontwikkeling van zon- en windparken. In het Collegeuitvoeringsprogramma 2018 – 2022 is aangegeven dat het college inzet op het toegankelijk houden van regelingen hiervoor, met name gericht op minder draagkrachtigen. Dit fonds zal zich daarom op deze doelgroep richten, maar dient nog nader te worden opgezet.

Grootschalige duurzame projecten storten een bijdrage in dit fonds, van waaruit minder-draagkrachtige-inwoners en bedrijven kunnen lenen voor duurzame maatregelen. Voor zonneparken vraagt de gemeente een eenmalige bijdrage in dit fonds van 1.000 euro per hectare (excl. BTW). Met initiatiefnemers van windparken worden per situatie afspraken gemaakt voor een bijdrage aan dit fonds. Binnen de Omgevingsadviesraad die wordt opgezet kunnen hier afspraken over worden gemaakt. De gemeente is immers onderdeel van deze adviesraad.

4 Ontwerprichtlijnen, meekoppelkansen en technische kaders

4.1 Ontwikkeling zon

4.1.1 Landschap

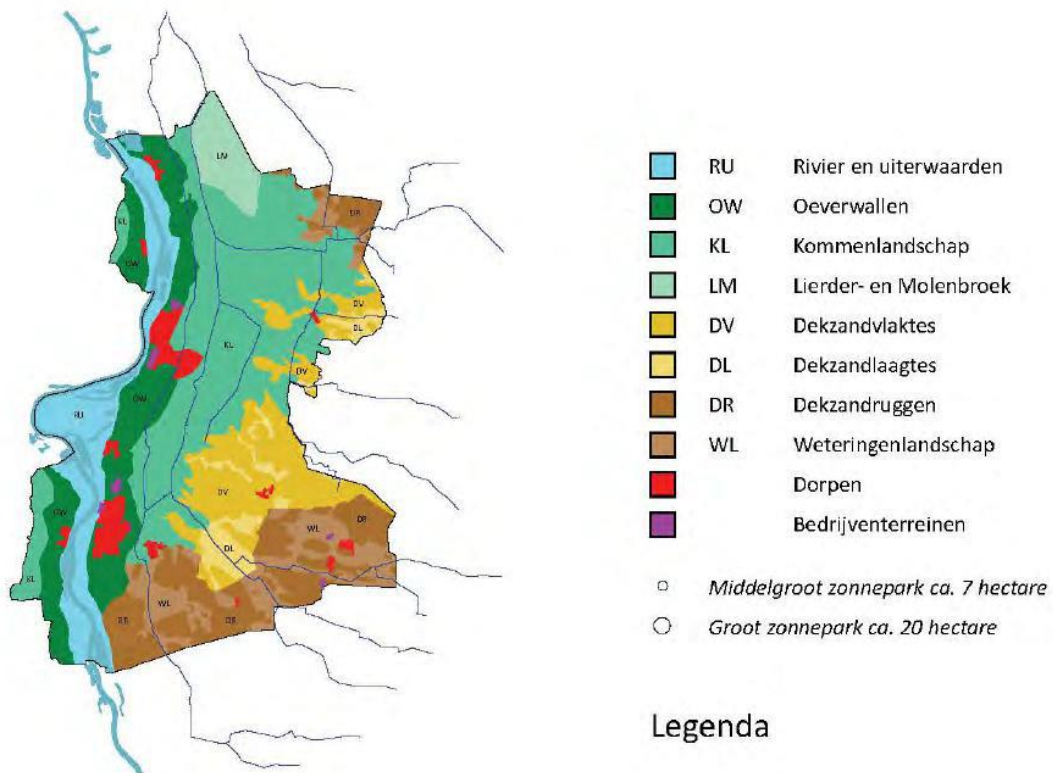
Het technische karakter van zonnepanelen en het daarmee gepaard gaande technische beeld van zonnevelden, staat per definitie op gespannen voet met het groene beeld dat kenmerkend is voor het buitengebied van Olst-Wijhe en de zone langs de IJssel. Voor een goede inpassing in het landschap gaat het om het inzetten van de juiste kenmerken en (landschappelijke) elementen. Om dit te bereiken is de gebruikte werkwijze cruciaal. De werkwijze omvat zogeheten "ontwerpend onderzoek". Daarom is het noodzakelijk dat een initiatiefnemer een deskundig landschapsarchitect en ecooloog inschakelt. De planMER en het achterliggende landschapsrapport biedt een goede basis voor landschappelijke inpassing. Vanuit het provinciale beleid rondom ruimtelijke kwaliteit: de '[Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving](#)', worden zonneparken gezien als een gebiedsvreemde ontwikkeling van een grote schaal. De resultaten uit het in hoofdstuk 3 beschreven omgevingsproces, geven invulling aan de, vanuit dit provinciale beleid, gewenste compensatie en kwaliteitsprestaties. Onderstaande thema's sluiten aan bij de invulling van het ruimtelijke kwaliteitsaspect uit de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving. Daarnaast kan gebruik gemaakt worden van de '[Handreiking zonnevelden](#)' waarin het beleid rondom zonnevelden in de provinciale Omgevingsverordening wordt toegelicht. Onderstaande thema's zijn hierop gebaseerd.

4.1.2 Ontwerprichtlijnen

Ieder gebied, iedere locatie heeft zijn eigen identiteit, karakteristieken en kwaliteit. Deze identiteit en karakteristieken zijn in belangrijke mate bepalend voor het laadvermogen van nieuwe ingrepen zoals (grootschalige) zonnevelden. Indien het zonneveld direct naast een bedrijventerrein of onder een hoogspanningslijn ligt, dan is het verlies aan landschappelijke waarden doorgaans beperkt, maar het kan ook zijn dat juist deze cumulatie van landschapsvreemde objecten het laadvermogen van het landschap te boven gaat. Indien het zonneveld direct naast een waardevol natuurgebied ligt of aan een recreatieve route, dan is het verlies aan landschappelijke waarden doorgaans groter, maar soms biedt dit ook kansen om de natuurwaarden of de recreatieve waarden te vergroten. Bij ieder plan vragen we aandacht voor drie schaalniveaus.

Schaalniveau 1: Het landschap waarin het zonneveld komt

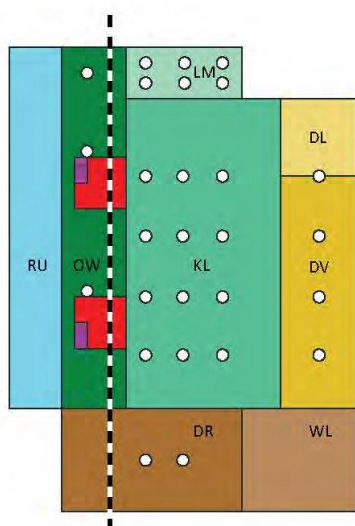
Het landschapstype is voor een belangrijk deel bepalend bij de vaststelling van mogelijkheden om een zonnepark te realiseren. De omvang en de structuur van een zonnepark moet passen bij de maat en schaal van het landschap. In het MER wordt hier uitgebreid op ingegaan. Figuur 2 geeft een indicatie van de draagkracht per landschapstype. In de gemodelleerde weergave hiervan, figuur 3, is aangegeven hoeveel middelgrote zonneparken (2 – 10 hectare, *scenario spreiding*) en hoeveel grootschalige zonneparken (*groter dan 10 hectare, scenario concentratie*) er per landschapstype maximaal mogelijk zijn.

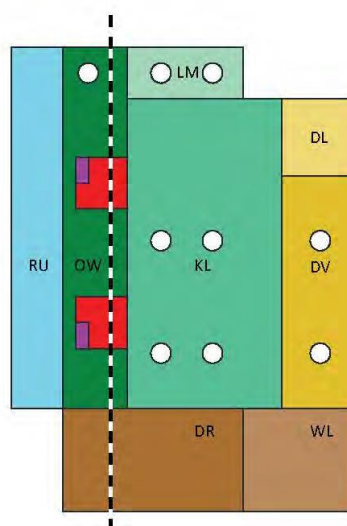
Figuur 4: Overzicht landschapstypen en draagkracht zonneparken

Legenda

	middelgroot	groot
-	0 zonneparken	0 zonneparken
-	max. 2 zonneparken	beperkt 1 zonnepark
0	max. 3 zonneparken	max. 1 zonnepark
+	max. 6 zonneparken	max. 2 zonneparken
++	max. 9 zonneparken	max. 3 zonneparken

Scenario spreiding

Scenario concentratie

Figuur 5: Gemiddelde weergave landschapstypen en maximaal aantal hierbinnen te realiseren zonneparken in twee scenario's

Daarnaast wordt ieder landschapstype gekenmerkt door gebiedseigen landschapselementen en beplantingssoorten. Voorbeelden zijn hagen, singels, wallen, poelen, bomenrijen, enz. Deze landschapselementen vormen altijd de basis voor het in te passen zonnepark.

Struwelen komen voor in half natuurlijke en natuurlijke landschappen maar minder in cultuurlandschappen. Deze struwelen zijn juist goed “bruikbaar” als in te passen voor een zonnepark vooral omdat ze een bruikbare hoogte hebben. Soms is er de mogelijkheid om zonnevelden te koppelen aan grotere structuren, zoals een hoog-spanningstracé of een snelwegtalud. Een groot risico daarbij is echter dat het landschapsvreemde karakter van zo’n structuur juist wordt versterkt. Maatwerk blijft het uitgangspunt en een goed ontwerpproces is noodzakelijk. Een nadere duiding van de landschapstypen en het ontwerpproces komen in een volgende paragraaf aan de orde.

Ontwerpprincipes

- Aansluiten op karakteristieken van het gebied; het landschapstype (maat en schaal van het landschap, landschapsstructuren binnen het zonnepark, mate van openheid, zichtlijnen en doorzichten, reliëf, gebiedseigen landschapselementen en beplanting, eventueel koppelen aan grotere structuren);
- Het zonneveld moet echt gaan horen bij het landschap.

Schaalniveau 2: De directe omgeving van het zonneveld

Waar op het hogere schaalniveau het zonneveld zoveel mogelijk op dient te gaan in het landschap, zal vanuit de directe omgeving het zonneveld altijd op één of andere manier ervaarbaar zijn. Op zichzelf is dat niet negatief, want we streven ernaar dat zonnevelden gaan horen bij ons landschap.

Vervolgens is het van belang te bepalen welke gezichtspunten kritisch zijn. Bijvoorbeeld het zicht vanuit een woning, een dorpsrand of vanaf een recreatieve route. Wat we zien van het zonneveld wordt bepaald door de vormgeving en detaillering van de overgang tussen zonneveld en omgeving. Hierbij gaat het om de vorm van de omheining van het zonneveld (zie 4.1.4 omheining), maar ook om de vorm van de installatie zelf en in het bijzonder de randen ervan. De visuele effecten op de directe omgeving kunnen soms ook worden verminderd door de aanleg van een landschappelijke coulisse tussen het kritische gezichtspunt en de installaties.

Voor de directe omgeving dienen ook andere mogelijke effecten, zoals geluid van inverterstations, weerkaatsing van geluid en licht door de panelen en de effecten van verkeersbewegingen mee te worden genomen bij optimalisatie van het ontwerp. Om te bedenken wat kritische gezichtspunten zijn en wat de beste oplossing is voor de directe omgeving is het betrekken van de direct omwonenden en de lokale belangenorganisatie(s) essentieel, zie hiervoor hoofdstuk 3. Dit is ook onderdeel van participatie.

Ontwerpprincipes

- Zorg voor kwaliteit in de vormgeving en detaillering van de overgang tussen zonneveld en omgeving (omheining, randen van installaties, robuuste groenvoorzieningen etc.);
- Besteed extra aandacht aan de beleving vanuit kritische gezichtspunten;
- Besteed ook aandacht aan andere mogelijke effecten op de directe omgeving.

Schaalniveau 3: Het zonneveld zelf

De vormgeving van het zonneveld zelf wordt voor een belangrijk deel bepaald door de functionele vormgeving van installaties, transformatorgebouwtjes, verdeelstations en hekwerken etc. Voor de inpassing in de omgeving zijn de hoogte, de oriëntatie, de ordening en de dichtheid van de panelen relevant. Het ontwerp moet voorwaarden scheppen voor een goede bodemkwaliteit en optimalisatie van natuurwaarden in de ruimte onder en tussen de functionele componenten.

Ontwerpprincipes

- Eenvoudige, functionele vormgeving van de functionele componenten;
- Kleurstelling. Er kunnen nadere eisen worden gesteld ten aanzien van esthetische vormgeving;
- Logische opstelling panelen in relatie tot het landschap;
- Bodemkwaliteit en natuurwaarden onder en tussen de functionele componenten.

4.1.3 Meekoppelkansen

De opwekking van duurzame energie is het primaire doel van de aanleg van een zonneveld en er moet altijd in redelijke mate worden voldaan aan de basiseisen t.a.v. proces en inhoud (zie vorige hoofdstukken). Daarnaast dient er ook altijd een extra maatschappelijke meerwaarde gerealiseerd te worden.

Die meerwaarde kan worden gezien als een compensatie voor het verlies aan omgevingskwaliteit. In elke situatie zijn er kansen voor het meeliften van andere zaken die meerwaarde opleveren. Dit zijn zogenaamde meekoppelkansen.

- De gemeente zal bij concrete initiatieven definiëren welke opgaven nog meer spelen in een gebied en initiatiefnemers uitdagen oplossingen aan te dragen (werkgelegenheid, lokale voorzieningen, natuurontwikkeling, etc.);
- Samen met de stakeholders in de OAR worden meekoppelkansen bepaald. Wanneer dit niet mogelijk blijkt, volgt een onderbouwing hiervan in het advies dat de omgevingsadviesraad de gemeenteraad meegeeft;
- De gemeente daagt initiatiefnemers uit om bij de realisatie en exploitatie van een zonnepark zoveel mogelijk lokale bedrijven te betrekken en bij de aanleg en het beheer en onderhoud waar mogelijk gebruik te maken van mensen met afstand tot de arbeidsmarkt;
- Het zonnepark moet iets teruggeven aan de omgeving. Dit kan ruimtelijk door bijvoorbeeld een wandelpad, groenvoorzieningen of pluktuin en financieel door de mogelijkheden beschreven in hoofdstuk 3.3 Bewonersparticipatie en co-creatie.

4.1.4 Richtlijnen technische kaders

Een zonneveld is een technische installatie bestaande uit zonnepanelen op stellingen, trafo-gebouwtjes, leidingen, hekwerken enz. In de meeste gevallen wordt een zonneveld omgeven door een hekwerk. Ze zijn afgesloten, maar wel bereikbaar voor onderhoud. Soms moet hiervoor een weg worden verhard.

Er is de afgelopen jaren ervaring opgedaan met een zuid-opstelling en een oostwest-opstelling. Onderzoek wijst uit dat panelen die aan twee kanten zonne-energie opvangen (voor- en achterkant) nog gunstiger zijn qua rendement en voor natuur en landschap. Zonnepanelen blijven in ontwikkeling en er komen steeds nieuwe innovaties. Hieronder worden richtlijnen beschreven die waar mogelijk dient te worden toegepast. De gemeente beseft dat alle initiatieven maatwerk behoeven en zal daar rekening mee houden in de beoordeling.

Opstelling van panelen

Bij de opstelling van de installatie spelen verschillende variabelen een rol:

- De hoogte van de opstelling;
- De maat van de ruimte onder de panelen;
- De maat van de ruimte tussen de panelen;
- De grootte en de oriëntatie van de panelen.

Voor de kwaliteit van het bodemleven zijn onder meer van belang:

- De vochtigheid, de samenstelling en de dichtheid van de bodem;
- De hoeveelheid en de aard van de belichting van de ruimte onder en tussen de panelen;
- De temperatuur en de maat van de ruimte onder de panelen.

Er zijn nog weinig ervaringsgegevens omtrent het bodemleven onder een zonneveld. Men gaat er van uit dat een afstand van de onderzijde van de panelen tot de bodem van minimaal 60 cm nodig is om de vegetatie op de bodem een kans te geven. Ten opzichte van een bestaande situatie met een intensief beheerd perceel agrarische cultuurgrond, kan een zonneveld een bijdrage leveren aan de biodiversiteit. Tussen de panelen kan meer ruimte vrijgehouden worden voor vegetatie.

Ook is de ruimte onder de panelen groter te maken, door de installatie hoger te plaatsen. Het gevolg is dat de visuele impact toeneemt. Dit vraagt om extra inpassingsmaatregelen en niet in alle landschappen is zo'n grotere hoogte visueel wenselijk. Als richtlijn wordt er uitgegaan van een maximale hoogte van 2,5 meter en een afstand tot woningen van 75 meter. Deze maximale hoogte is vergelijkbaar met de hoogte van een gebouw van één bouwlaag. In de meer open landschappen is een lagere maat wenselijk.

Een oost-west opstelling blijft over het algemeen lager en de omgeving kijkt niet tegen de achterkant aan en is hierdoor gemakkelijker in te passen. Het nadeel is dat deze opstelling de bodem veel meer afschermt voor licht en daarmee negatieve gevolgen heeft voor de biodiversiteit. Afhankelijk van het gebied en de omgeving kan de ruimtelijke voorkeur toch uitgaan naar één van deze varianten. Hier kan geen algemene uitspraak over gedaan worden, maar hier kan op basis van een goede onderbouwing worden gekozen.

Technische gebouwen

Elk zonneveld, groter dan circa 2 hectare, wordt voorzien van één of meerdere trafo-gebouwtjes. Deze gebouwtjes hebben over het algemeen een beperkt oppervlakte (ca. 6 m²) en hoogte (3m). Door deze gebouwen binnen de landschappelijke inpassing van het zonneveld op te nemen en niet aan de rand te plaatsen, kunnen zij goed worden opgeborgen. Hier kan beargumenteerd van worden afgeweken, rekening houdend met ruimtelijke kwaliteit. De richtlijn is dan ook om dit soort voorzieningen qua hoogte te beperken tot maximaal 3 meter.

De geluidemissie van het zonnepark wordt bepaald door de inverterstations. Het geluid van een inverterstation wordt veroorzaakt door de inverters, de transformator en de noodzakelijke koeling. Initiatiefnemer neemt maatregelen om deze geluidsemisatie zoveel mogelijk te beperken. In verband met geluid staan deze stations minstens 30 meter van de woningen.

Omheining

Om redenen van veiligheid en verzekeringen is het in vrijwel alle gevallen noodzakelijk om het zonneveld te omheinen. Een hekwerk is in meerdere uitvoeringen aan te brengen. Het kan gaan om een volledig metalen uitvoering, maar ook een houten hekwerk met schapengaas (vaak de voorkeur in het landschap) wordt in de praktijk toegepast. Bij voorkeur wordt de toegang tot een zonneveld met landschappelijke maatregelen verhinderd, bijvoorbeeld met een watergang, een vlechthege of door creatief om te gaan met het maaiveld. Wanneer het past binnen het omliggende landschap, dient het hekwerk altijd te worden ingepast in een dichte beplantingsstructuur, waardoor het grotendeels aan het zicht wordt onttrokken. De voorkeur gaat uit naar een hekwerk met landelijke uitstraling. Soms is het mogelijk het hekwerk aan het zicht te onttrekken met een grondwal.

Informatiepunt, toegankelijkheid

Vanuit educatief oogpunt is het een optie om informatie te verschaffen over het zonneveld (bijvoorbeeld middels een informatiebord). Toegankelijkheid (geheel of gedeeltelijk) is uit recreatief of educatief oogpunt een voordeel. Veiligheid en het beperken van risico's op beschadiging zijn hierbij belangrijke aandachtspunten. Ook is het waardevol om bijvoorbeeld een wandelpaadje langs of over een zonneveld aan te leggen. Hiermee kan informatie worden verstrekt over het zonneveld en vooral over de ecologische waarden hiervan.

4.1.5 Richtlijnen samengevat

Voor het ontwerp van het zonnepark gelden enkele richtlijnen. Er mag alleen goed onderhouden vanaf geweken worden. Bijvoorbeeld als de kwaliteit van inpassing of landschap erbij gebaat zijn. Deze richtlijnen zijn opgesteld op basis van eerdere ervaringen en dienen ter bescherming van de omwonenden en het landschap.

1. De zonnepanelen moeten minstens 75 meter van de woningen liggen, de technische gebouwen 30 meter.
2. De maximale hoogte van de zonnepanelen is 2,5 meter, de technische gebouwen maximaal 3 meter.
3. Een juiste verhouding tussen het totale plangebied en het aantal hectare zonnepanelen. Deze verhouding is sterk afhankelijk van het plangebied.

4.2 Ontwikkeling wind

4.2.1 Landschap

Moderne windmolens vallen door hun hoogte en omvang gewoonweg op in het landschap en daarbij is er vrijwel altijd beweging zichtbaar in de installatie (draaiende wieken). Hierdoor is 'ontwerpend onderzoek', anders dan bij zonneparken, bij windparken op het schaalniveau van het landschap minder effectief. Hier is het '[Handboek risicozonering windturbines](#)' meer van toepassing. Mede op basis hiervan zijn de vijf onderzoeksgebieden uit de Energievisie bepaald. Vanuit het provinciale beleid rondom ruimtelijke kwaliteit: de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving, worden windparken gezien als een gebiedsvreemde ontwikkeling van een grote schaal. De resultaten uit het in hoofdstuk 3 beschreven omgevingsproces, geven invulling aan de, vanuit dit provinciale beleid, gewenste compensatie en kwaliteitsprestaties. Onderstaande thema's sluiten aan bij de invulling van het ruimtelijke kwaliteitsaspect uit de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving.

4.2.2. Ontwerprichtlijnen

Schaalniveau 1: Het landschap waarin het windpark komt

Ieder gebied, iedere locatie heeft zijn eigen identiteit, karakteristieken en kwaliteit. Deze identiteit en karakteristieken zijn in belangrijke mate bepalend voor het laadvermogen van nieuwe ingrepen zoals windparken. Daar komt bij dat windmolens hoog boven het landschap uitsteken en opvallen. Het schaalniveau landschap is in de Energievisie reeds ingevuld voor initiatiefnemers in de vorm van de vijf onderzoeksgebieden. We vragen bij initiatiefnemers aandacht voor de overige twee schaalniveaus.

Schaalniveau 2: De directe omgeving van het windpark

Hoe dichterbij de molens, hoe meer landschappelijke inpassing een rol speelt in de wijze waarop de (directe) omgeving de molen ervaart. Zo kan het zicht voor omwonenden en passanten op de voet en

het onderste delen van de masten worden weggenomen, door strategisch opgaande beplanting te plaatsen.

Dit vraagt om een goede analyse van het landschap en de (woon)omgeving. Vervolgens is het van belang te bepalen welke gezichtspunten kritisch zijn. Bijvoorbeeld het zicht vanuit een woning, een dorpsrand of vanaf een recreatieve route. Streven is dat het lagere gedeelte van het windpark (voet en onderkant masten) opgaat in het landschap en zo echt bij het landschap gaat horen. Voorkomen dient te worden dat het een vreemd fenomeen is met schaamgroen eromheen.

Daarnaast wordt ieder landschapstype gekenmerkt door gebiedseigen landschapselementen en beplantingssoorten. Voorbeelden zijn hagen, singels, wallen, poelen, bomenrijen, enz. Deze landschapselementen vormen altijd de basis voor het type opgaande beplanting dat toegepast kan worden.

Om te bedenken wat kritische gezichtspunten zijn en wat de beste oplossing is voor de directe omgeving is het betrekken van de direct omwonenden en de lokale belangenorganisatie(s) essentieel, zie hiervoor hoofdstuk 3. Dit is ook onderdeel van participatie.

Ontwerpprincipes

- Zorg voor kwaliteit in de vormgeving in relatie tot het landschap;
- Besteed extra aandacht aan de beleving vanuit kritische gezichtspunten;

Schaalniveau 3: Het windpark zelf

De vormgeving van het windpark zelf wordt voor een belangrijk deel bepaald door de functionele vormgeving van mastvoet en fundering, schakelkasten en transformaten, kraanopstelplaats (voor bouw, onderhoud en calamiteiten) en toegangsweg. Het ontwerp moet voorwaarden scheppen voor een goede bodemkwaliteit en optimalisatie van natuurwaarden in de ruimte onder en tussen de functionele componenten.

Ontwerpprincipes

- Eenvoudige, functionele vormgeving van de functionele componenten;
- Kleurstelling. Er kunnen nadere eisen worden gesteld ten aanzien van esthetische vormgeving;
- Bodemkwaliteit en natuurwaarden onder en tussen de functionele componenten.

4.2.3 Meekoppelkansen

De opwekking van duurzame energie is het primaire doel van de aanleg van een windpark en er moet altijd in redelijke mate worden voldaan aan de basiseisen t.a.v. proces en inhoud (zie vorige hoofdstukken). Daarnaast dient er ook altijd een extra maatschappelijke meerwaarde gerealiseerd te worden.

Die meerwaarde kan worden gezien als een compensatie voor het verlies aan omgevingskwaliteit. In elke situatie zijn er kansen voor het meeliften van andere zaken die meerwaarde opleveren. Dit zijn zogenaamde meekoppelkansen.

- De gemeente zal bij concrete initiatieven definiëren welke opgaven nog meer spelen in een gebied en initiatiefnemers uitdagen oplossingen aan te dragen (werkgelegenheid, lokale voorzieningen, natuurontwikkeling, etc.);
- Samen met de stakeholders in de OAR worden meekoppelkansen bepaald. Wanneer dit niet mogelijk blijkt, volgt een onderbouwing hiervan in het advies dat de omgevingsadviesraad de gemeenteraad meegeeft;

- De gemeente daagt initiatiefnemers uit om bij de realisatie en exploitatie van een windpark zoveel mogelijk lokale bedrijven te betrekken en bij de aanleg en het beheer en onderhoud waar mogelijk gebruik te maken van mensen met afstand tot de arbeidsmarkt;
- Het windpark moet iets teruggeven aan de omgeving. Dit kan ruimtelijk door bijvoorbeeld een wandelpad, of herstel van landschappelijke of ecologische structuren, of pluktuin en financieel door de mogelijkheden beschreven in hoofdstuk 3.3 Bewonersparticipatie en co-creatie.

4.2.4 Technische kaders

Technische gebouwen

Elk windpark wordt voorzien van één of meerdere schakel en trafo-gebouwtjes. Deze gebouwtjes hebben over het algemeen een beperkt oppervlakte (ca. 6 m²) en hoogte (3m). Het uitgangspunt is dan ook om dit soort voorzieningen qua hoogte te beperken tot maximaal 3 meter. Er zijn overigens ook windmolenfabrikanten die deze installaties in de mast van de molen hebben geplaatst.

Informatiepunt, toegankelijkheid

Vanuit educatief oogpunt is het een optie om informatie te verschaffen over het windpark (bijvoorbeeld middels een informatiebord). Toegankelijkheid (geheel of gedeeltelijk) is uit recreatief of educatief oogpunt een voordeel. Veiligheid en het beperken van risico's op beschadiging zijn hierbij belangrijke aandachtspunten. Ook is het waardevol om een ommetje of een klompenpad langs of over een windpark aan te leggen. Hiermee kan informatie worden verstrekt over het windpark en vooral over de bijdrage aan de duurzaamheidsopgave Olst-Wijhe.

4.2.5 Richtlijnen

De ontwikkeling van windmolens is aan veel regels gebonden. Meer dan bij de ontwikkeling van zonneparken. Het voert te ver om al deze regels hier op te nemen. Verwezen wordt naar de rapportage '[Handboek risicozonering windturbines](#)'.

5 Inrichtings- en beheerplan

Er dient een concreet inrichtings- en beheerplan te worden overlegd. Dit is een onderdeel van de overeenkomst. Hiermee wordt veiliggesteld dat de landschappelijke structuren ook gehandhaafd blijft als het wind- of zonnepark verwijderd wordt. Er moet (financiële) garantie gegeven worden op het opruimen van het windpark na afloop van de planperiode, bijvoorbeeld via een fonds.

Inrichtingsplan

Het inrichtingsplan moet worden voorzien van duidelijke oppervlakte- en lengtematen. Per toe te voegen landschapselement, dat op het inrichtingsplan is weergegeven, wordt een dwarsdoorsnede met aan te planten soorten en hoeveelheden gevoegd. De toe te voegen soorten én aantallen en maat worden weergegeven in een overzichtelijke soortenlijst.

Beheer en biodiversiteit

Om er zeker van te zijn dat de toe te voegen landschapselementen en natuurrijke elementen op een juiste wijze worden beheerd, is een adequaat beheerplan onderdeel van de ruimtelijke onderbouwing. In dit beheerplan worden voor de korte, middellange en lange termijn de te nemen maatregelen per landschapselement benoemd. Beheer is noodzakelijk om de landschappelijke beplantingen en zodoende de soortenrijkdom duurzaam in stand te houden. Bovendien voorkomt goed beheer schaduwwerking op zonneparken. De combinatie van beheer en aanplant/inzaaien moet een logische combinatie zijn.

Mocht er worden overgegaan tot een vorm van beheer door grote of kleine grazers dan dient er een begrazingsplan te worden overlegd. Grazers zoals schapen kunnen worden gebruikt om de vegetatie laag bij de grond te houden en is het onderhoud van de percelen, niet of in mindere mate nodig. Dit plan heeft vooral tot doel om zo veel mogelijk soorten een kans te geven zich in het gebied te vestigen en te overleven. In het beheerplan wordt exact aangegeven welke werkzaamheden worden uitgevoerd en wie daarvoor verantwoordelijk is. De gemeente kijkt en beslist mee welke beheermaatregelen worden toegepast, altijd in het belang van de biodiversiteit.